
Před 40 lety vzplála lidská pochodeň: Jan Palach

Před 40 lety vzplála lidská pochodeň: Jan Palach

16.1.2009, rubrika: Události & témata, strana: 9, autor: RADEK GÁLIS

Dne 16. ledna 1969 se u Národního muzea v Praze zapálil dvacetiletý student filozofie. Protestoval tak proti poměrům ve společnosti

Praha/ Před čtyřiceti lety se pod schody Národního muzea na Václavském náměstí v Praze polil benzinem a zapálil dvacetiletý student filozofie Jan Palach. Hořící pochodeň se pak rozeběhla. Svou smrtí chtěl vyburcovat národ z lhostejnosti a znovu v něm probudit touhu žít ve svobodě, bez dozoru Sovětského svazu a bez cenzury.

Demonstrativní sebevraždou mladý student filozofie ze Všetat na Mělnicku protestoval proti okupaci vojsky Varšavské smlouvy a proti poměrům na politické scéně, které se z krátkého období svobody vracely k totalitě.

Těžce popáleného Jana Palacha odvezli do nemocnice v Legerově ulici. Zde po třech dnech zemřel. Tehdy měl v Praze vystupovat francouzský šansonier Charles Aznavour, ale kvůli národnímu smutku koncert zrušil. Od té doby zde už nikdy nekonceřoval. Palachův pohřeb 25. ledna 1969 na Olšanských hřbitovech byl manifestací proti režimu, na jeho průběh dohlížela StB.

O měsíc později se na Václavském náměstí upálil další student, Jan Zajíc. Trýznivý způsob obou sebevražd, podobný tradici buddhistických mnichů, společností sice oťřásl, ale ne natolik, aby chtěla a dokázala změnit politické poměry v zemi.

Maska mrtvého

Jan Palach zemřel 19. ledna odpoledne. „Měl jsem tehdy v nemocnici na popáleninách přítele doktora, který mě k tělu mrtvého studenta pustil,“ vzpomíná sochař Olbram Zoubek. „Dostal jsem se k němu bez problémů a sejmul z jeho tváře formu. Ateliér mám nedaleko a tam jsem udělal odlitek, který jsem připevnil na destičku.“

Posmrtnou masku mladého hrdiny pak donesl sochař na rampu Muzea, kde studenti drželi hladovku až do Palachova pohřbu.

„Mnoho lidí stále říká, že jeho smrt byla zbytečná,“ pokračuje Olbram Zoubek. „Svoboda se vytratila a Rusové také ze země neodtáhli. Bylo ale strašně důležité, že se našel člověk, který národu ukázal, že je možné za pravdu a svobodu platit tím nejcennějším, vlastním životem. Sovětská okupace byla vnější záležitostí, ale lidé se po srpnu 1968 začali lámat i vnitřně. Postupně se hrbili, donášeli na druhého a přisluhovali režimu. Jan Palach svým skutkem rozsvítil světlo proti lhostejnosti. Proto je důležité si jeho hrdinství stále připomínat.“

Nebýt lhostejný

Na dny, kdy zemřel Jan Palach, vzpomíná tehdejší student a současný kněz Tomáš Halík z Prahy. Palachovu oběť každoročně připomíná studentům a návštěvníkům kostela Nejsvětějšího Salvátora u Karlova mostu. Zde se dnes uskuteční od 18 hodin mše, po které následuje průvod studentů k filozofické fakultě.

„Palachův čin byl spjat s konkrétní dějinnou situací okupované země, a proto je do současnosti nepřenositelný a nenapodobitelný,“ říká Tomáš Halík. „Pro mladé lidi ve svobodné pluralitní společnosti zůstává výzvou nebýt lhostejným a konformním k věcem, kterou jsou ve veřejném životě očividně špatné. Jejich odpověď musí být ale zcela jiná, tvořivě využívající možnosti, které naše palachovská generace neměla,“ dodává Tomáš Halík.

„Palachův čin byl krajním řešením a naprosto výjimečným projevem občanské odvahy,“ hodnotí jeho rozhodnutí Jaroslav Šebek z Historického ústavu Akademie věd.

„Skutek byl výrazem morálního odporu vůči nastupující normalizaci, vůči rezignaci, kterou ovlivnila okupace několika armád. Byl to ojedinělý čin člověka, který se vzepřel morálnímu marasmu. Do současnosti proto stále zůstává výzvou, aby se občané nebáli poukazovat na věci, které společnosti škodí.“

Ačkoliv smrt Jana Palacha lidi před čtyřiceti lety nevyburcovala k odporu proti normalizačnímu tlaku, jeho oběť přesto nebyla zbytečná. Dvacáté výročí smrti a tzv. Palachův týden odstartovaly sérii protestních akcí, které vyústily 17. listopadu 1989 ve svržení komunistického režimu.